

Иван Чарота

Белоруски државни универзитет
Филолошки факултет
Катедра за словенске књижевности
Минск, Белорусија

ДА ЛИ ЈЕ СКОРИНА БИО У МОЛДАВИЈИ?

Сажетак

Знаменита личност Белорусије Георгиј Франциско Скорина је у овој земљи предмет сталних истраживања. Између осталог, велику забуну изазивало је то да су значајна лица у судбини Скорине били представници српског рода Бранковића, који су владали Молдавијом. Срби и Молдавија – немогуће!

Кључне речи

Георгиј Франциско Скорина, Молдавија, Срби, православље

Наша земља се достојанствено припремила за петстоту годишњицу белоруског и источнословенског штампарства, са одјеком у друштву и замахом који приличи петовековном јубилеју, који су свестрано подржале власти свих нивоа. Постоје озбиљни разлози да се поносимо многим планираним и већ оствареним делима. То не виде и не цене само слепи или они којима се то не свиђа.

Уосталом, то не значи да можемо да седимо скрштених руку и приказујемо свету своја висока достигнућа. Као и увек, при оцењивању резултата више је користи од здраве скепсе и самокритичног погледа на урађено. То се посебно тиче стања истраживања живота и дела главног кривца за славље – Георгија Франциска Скорине. И овде код нас, колико год се трудили да благо оцењујемо, стање је далеко од идеалног, а перпективе су доста неодређене.

Како бих избегао критику за претерану строгост, треба одмах да прецизирам: иако немам ту част да непосредно припадам групи научника који се баве животом и делом Георгија Скорине,

област њиховог истраживања сматрам за једну од најприоритетнијих за наше друштвене науке. Из тог разлога нисам склон да све празнине и недостатке те научне области приписујем само уском кругу стручњака. Према мом поимању, одређени део кривице лежи на свим научницима из области друштвених наука, укључујући и мене. Сада, када имамо прилику да будемо учесници петовековног јубилеја, управо то све нас тера да максимално мобилишемо постојеће снаге и ресурсе, а пре свега да покажемо трпељивост и обазривост, које традиционално карактеришу Белорусе, а које условљавају горе поменуто (само)критичност.

Колико год то било тужно, не можемо да не признамо да се у значајном делу наше науке о животу и делу Георгија Скорине учврстило недопустиво много стереотипа, који по својој природи противрече основним научним принципима, али су из неког разлога за нас постали априорни, чак и незаменљиви. Само се представници старије генерације сећају када се дата област богатила вредним налазима и открићима, када су се уводили раније непознати документарни материјали, када су на основу озбиљне научне анализе прихватане нове поставке и, уопште, када су се одржавале плодотворне научне дискусије. Чак и при осмишљавању фактолошке основе животописа Скорине, код нас су постале превише честе модалне речи и изрази којима се изражавају претпоставке и нагађања: *могуће, вероватно, највероватније, по свој прилици, изгледа, може се претпоставити*. На велику жалост, навикли смо да управо на тај начин објашњавамо питања која захтевају максималну прецизност и провереност. Још мање неоспорног може се наћи у оним размишљањима која зависе од тако интерпретиране фактологије. По правилу, она се обично заснивају на позивању на оне претходнике који имају сличне погледе: „Сложимо се са X”, „Како исправно мисли Y”, „Како је једнозначно сматрао Z”...

Морамо констатовати да су код нас скоро сва главна питања о животу и делатности Скорине још отворена, неразјашњена до краја, а понекад и замршена: године рођења и смрти, вероисповест, право крштено име, најближа околина, основни животни циљеви и реализована дела, круг професионалних интересовања и конкретне делатности, намена издатих књига, садржај и суштина преводилачког (или уређивачког) посла, језик његових издања и личног стваралаштва, место боравка и места на која је путовао, најважније везе са домаћим и страним посленицима свог времена итд. Према признању и самих активних научника посвећених изучавању живота и дела Скорине, настајали су огромни „слојеви фактографских грешака” (В. И. Доршкевич) који су скоро сасвим прекрили стварне чињенице. Посебно забрињава следећа опасна

тенденција: савремена поимања друштва, културе, вере и духовности, језика, науке, Цркве и осталог преносе се на реалије петстогодишње прошлости, тако се преиначују са савременим стереотипима и при томе веома вулгарно актуелизују. Примери таквих извртања не могу се чак ни набројати. Сви су обрасли вештачким стереотипима савремености, које обично подржавају ништа мање стереотипна објашњења, међу којима су и она потпуно неприхватљива за науку – оно што не одговара нашем разумевању проглашава се за грешке ондашњих хроничара, писара, гравера, штампара... Наравно, подразумева се да се то тиче и савремених неистомишљеника.

Укратко, сами смо учинили проблематичним чак и читање читавог низа важних докумената за науку о животу и делу Скорине, да не помињемо њихову интерпретацију. При томе су се скоро сви проблеми почели дубокомислено представљати као они који се тешко решавају или које чак у принципу и није могуће решити.

Како би се на адекватан начин разумео недостатак перспективе таквог стања, дозволићу себи да поменем један веома поучан пример из сопственог искуства. Када сам се срео с колегом, универзитетским професором математике из Словачке, кога давно нисам видео, питао сам га како је и добио одговор да ствари и не иду тако лоше: између осталог, његови студенти су на престижној међународној олимпијади освојили прве награде за решење својесврсног задатка. Наравно, честитао сам колеги, а он је појаснио да је његова заслуга у томе веома скромна – једноставно, није упозорио своје студенте да нема смисла решавати такав задатак, јер је општеприхваћено да га је немогуће решити. И не знајући у почетку за ту препреку, студенти су је савладали. А код нас је све обрнуто. Из неког разлога је потребно тврдити или чак измишљати да тобоже имамо посла с нерешивим задацима, док нам заправо светлост скривају већ поменути стереотипи, које и ми сами ширимо и утврђујемо.

Управо се под њиховим утицајем из публикације у публикацију преносе исте новине, чији је већи део одавно потребно проверити и исправити, ако ни због чега другог, због тога што не могу да издрже проверу ни елементарне логике. Обратимо пажњу на најочигледнију нелогичност у основним (!) информацијама које су утврдили савремени научници који се баве животом и делом Скорине. Ту нелогичност не пропуштају ђаци и студенти када задају елементарна (нерешена!) питања: „**Зашто познатог Полочанина, без било каквих напомена називају Франциском, када се његов отац звао Лука, брат Иван, син Симеон, нећак Роман, својаци Јефим и Сава, Васка и Јеска? Испада да он није из те породице и из тог рода!?**”

И заиста, испада да Скорине нису уопште из оног „насеља”³⁸ недалеко од Полоцка” и да он уопште није Православац по крштењу, јер се поменуто „насеље” налазило поред Саборног храма Свете Софије...

Истина, за сада још нико није доказао да су у тренутку рођења Лукиног сина у Полоцку постојали храмови у којима би при крштењу будућем источнословенском првом штампару дали име Фрациско. (То, што је управо њега сам Скорина користио много пута у својим издањима и што је оно присутно у званичним документима тог времена, чињеница је коју нема основа одбацивати. Међутим, потребно је објаснити и убедљиво аргументовати зашто се десило управо тако, а не другачије.) Ипак, сама по себи, та чињеница не може негирати чињеницу сигурног постојања другог крштеног имена. Зашто је то име одузето и у последње време буквално заборављено? Из којих разлога се оно сада чак ни не помиње, а његово коришћење се доживљава као изванредан маркер потпуног незнања или пак неслагања с правцем „напредне науке” чији су приоритети условљени западноевропском оријентацијом. Исто се отприлике може рећи и за објашњење православне животне средине нашег славног земљака. Оно је скоро у потпуности заташкано, тако да се скоро не проматра. На пример, у енциклопедијском речнику *Франциско Скорина* (1988) чак се ни не помиње да су издања Скорине укључивала грб Острошких, као ни веома важна информација за реконструкцију детаљне биографије да је „војвода троцки, наш хетман, управник брас(лавски) и вењиц(ки), кнез Константин Острошки” био међу члановима „панске раде”, када је суд позитивно решио питање власништва „над кућом у граду Виљнусу”. У документу који смо цитирали посведочено је, што је ретко за документе из области науке о животу и раду Георгија Скорине, да је тамо и тада „доктор Францишко Скорина од жене своје тражио и добио испис из књиге права...”. Или узмемо као пример другу информацију, која за сада није изазвала ни посебна неодобравања, ни исправке, мада је бесконачно пута понављају као једнозначну без потребне заснованости. То се тиче Скорине као преводиоца. Многи који су се бавили тим аспектом категорично и скоро без доказа износе мисао да је Скорина превео, а не само издао све књиге Старог Завета. А не би било лоше

---

³⁸ У оригиналу стоји термин *дворище* под којим се подразумева стара руска форма колективног власништва над земљом и сеоско насеље које су чинили сродници који су поседовали ту земљу. Чланови те заједнице заједно су обрађивали земљу, а род међусобно делили. У почетку је то била велика породица, која се касније распала на мање суседне заједнице. – прим. прев.

размислити или барем одмерити колико би времена захтевао такав превод и ком периоду нама познате биографије Скорине то време одговара. Ту неће бити сувишно прецизирати да се не ради о преводу било каквих текстова, већ Светог писма! Како бисмо се барем мало приближили разумевању суштине питања, можемо упоредити: „седамдесет преводаца” су сличан посао радила током III и II века пре Христа, Јероним Стридонски (није познато да ли је имао сараднике) радио је латински превод Старог завета током IV и V века после Христа отприлике петнаест година; савременик Скорине, Мартин Лутер (по свему судећи, заједно с помоћницима), преводио је Стари завет на немачки језик око десет година... И тако испада да је наш познати земљак успео да заврши тај изузетно сложен и озбиљан посао за зачуђујуће кратко време? При чему је, поред свега тога, он сам, како тврдимо, успео да напише велики број предговора и поговора, да сам наслика свој познати портрет, да уради многобројне гравуре и остало? И при томе, како о томе код нас пишу, паралелно са бављењем науком и „самопожртвованим повећавањем научне квалификације”, заједно с медицинском праксом и пословно-издавачким пословима? Тако се непровереност свих тих информација спаја с још једним исто тако магловитим питањем: шта је послужило као оригинал за превод (која редакција писмености или штампано издање), тј. с ког контречно и на који језик је преводио наш Скорина? На то питање нема задовољавајућег одговора. По правилу, за многе нетачности налазе се делимично разумљива оправдања. Рецимо, не можемо одрицати да се својевремено све потчињавало идеологији атеизма, те су одређене теме биле забрањене или су се осветљавале у складу са поставкама агресивног атеизма. Разуме се, научни кадрови су се формирали и васпитавали под истим тим утицајем.

Међутим, не може се баш све објаснити директивном идеолошком линијом совјетског периода. Рецимо, Православље Скорине у складу с његовим пореклом и крштењем признавало се како пре Октобарске револуције (А. Викторов, П. Владимиров, Ј. Карски, М. Крупович, А. Петрушевич, А. Јарушевич), тако и после ње, све до перестројке и данашњег времена (А. Флоровски, В. Зајцев, В. Чапко, М. Прашкович, В. Аниченко, В. Дишиневич, М. Уљахин, В. Агијевич).

Што се тиче крштеног имена Георгије (напореда са другим – Франциско), оно је било враћено управо у совјетско време, после Другог светског рата, а 1967. године је чак „озакоњено” специјалним указом Одељења за друштвене науке Академије наука Белоруске Совјетске Социјалистичке Републике (АН БССР). Међутим, у време перестројке име Георгије било је поново одбачено. Сигурно је деловала сила теже према „напредној идеологији” ис-

пољивши веома негативну тенденцију. Добро је да је име Георгије остало још у многим књижевним делима и називима сликарских дела (посебно важно подсећање – натпис на споменику у родном Полоцку аутора А. Гљебова). Многи научници се с тим одлучно нису слагали. Такву тенденцију је као велику неправду доживљавао на пример В. В. Агијевич, један од најпреданијих истраживача живота и дела Скорине с краја XX и почетка XXI века. Покушао је да се успротиви томе свугде где је то било могуће. Између осталог, сачувано је његово званично обраћање митрополиту Филарету. Али главно средство борбе за Владимира Владимировича били су чланци и књиге, које је он као страствени полемичар верно посвећивао најзначајнијим неслагањима у сфери науке о животу и делу Скорине. Његови радови садржали су педантну анализу разних неслагања, као и заснивање могућности да се скрајну питања која се без основа убрајају у низ спорних и нерешивих. У вези са конкретним предметом наших размишљања посебну пажњу заслужује његова књига *Име и дело Скорине: у чијим је рукама наслеђе* (2002). Али пошто се мисли, које су тамо исказане, кардинално разилазе са оним, што је почело да доминира у погледима огорчне већине научника који се баве том облашћу, оне се нису примењивале и не примењују се. Према нашем мишљењу, сада би било веома корисно да се радови В. В. Агијевича врате у активну употребу и да се пажљиво и без предрасуда прочитају. Наравно, с потребном критичношћу.

Треба истаћи да нисмо случајно поменули обраћање Владимира Агијевича Православној цркви. У многим питањима науке о животу и делу Скорине њена позиција у најмању руку треба да се узима у обзир. А не да се прати само „лукавим” тврдњама усмереним на савремену секуларизовану свест: тобоже је Скорина својом делатношћу показао толерантност према свим конфесијама, а ето, Руска црква се непријатељски понела према његовим издањима, те сада није исправно везивати га за традиције Руске цркве. Ако бисмо се руководили таквом логиком, исто тако би било погрешно везивати га и за све духовно-културне традиције рода и народа, укључујући ту исконску белоруску и словенство. И ту мало шта мењају напомене да се то тобоже ради из предострожности, јер ширећи се на све конфесије, свака од њих може да „вуче на своју воденицу”. Наравно да може, али не би смела плашећи се Бога. А конкретне претпоставке и околности издавања религиозних књига без узимања у обзир религије као одлучујућег фактора није могуће схватити у таквом приступу тој појави. Једноставно је немогуће по одређењу. То је исто као што тачну температуру болесника није могуће одредити без медицинског термометра. Исто као када бисмо допустили да развој човековог ор-

ганизма посматрамо у категоријама развоја амебе. Али онда је такво разумевање и схватање сасвим безвредно. Чини се да је дошло време да се формулише објективни поглед на Скорину и превазиђе како совјетско безбожништво, тако и постсовјетски псеудотолерантни секуларизам не верујући стереотипима колико год они били присутни. И, наравно, дошло је време да се не плашимо да допунимо ново издање приручника чланком *Религија*, чије одсуство одмах упада у очи.

Наравно, све новине такође треба одмеравати и проверавати, пропатити научним дискусијама са одговарајућом аргументацијом. Чак и онда када су оне сасвим неочекиване. А у науци о животу и делу Скорине таквима се могу сматрати скоро сви подаци који противрече онима који су раније уведени у опис.

***

Управо на такав, заиста неочекивани материјал за нашу науку о животу и делу Скорине сам и хтео да обратим пажњу уважених читалаца и зато сам морао да изложим своје виђење савременог стања наших друштвених наука по питању Скорине.

А ту је читава једна прича. На обележавање Дана белоруске писмености и штампарства 2014. године **дошао је Русин из Молдавије – Јуриј Васиљевич Иванов**. Упознао сам се са њим за време округлог стола са страним учесницима још пре прославе. И у току три дана, које смо заједно провели у Минску и Заслављу, био сам буквално запрепашћен оним што сам чуо од тог човека: наследио је јединствене талкавинске рукописе који садрже детаљне податке о боравку нашег земљака, штампара Јурге (!) Скорине Полоцког у земљама савремене Молдавије. Искрено признајем да тада нисам поверовао ономе што сам чуо. Истина, узимајући у обзир да су у причама мог новог познаника осим Скорине били присутни и преподобна Јефросинија, игуманија полоцка, и Всеслав Чарадеј, полоцки кнез, одлучио сам да упознам нашег госта с епископом Венијамином, викаром Минске епархије, који је тада руководио одељењем за издаваштво Белоруске православне цркве и који је активно учествовао у свечаним догађајима и присуствовао на свечаности у Заслављу.

Представљајући Ј. В. Иванова, укратко сам препричао основни садржај његових сензационалних информација. Како се лако може приметити, те информације су владику такође веома заинтересовале. Али по свему судећи, ни поштовани епископ није стекао утисак да је све то истина. Ни ја га нисам имао. Наравно, оно што сам чуо о Скорини потрудио сам се да некако повежем с

оним што сам раније чуо. Али ништа није испадало, те су нова сазнања остала у статусу непроверене информације. Сумње је било све више. **Између осталог, велику забуну изазивало је то да су значајна лица у судбини Скорине били представници српског рода Бранковића.** Ствар је у томе да је његовом оснивачу, Вуку Бранковићу, српска епика приписивала издају у познатој бици на Косову пољу, те је стога носио осрамоћен образ кроз векове. А заправо нема историографске потврде издаје, а уз то, тај род ће касније дати и светитеље. Али, како је говорио песник: али ипак, али ипак, али ипак... У међувремену, док сам цела три дана размишљао о сумњивим моментима у причама за мене још увек невероватних рукописа, ипак сам се зближио с колегом Русиним. На крају смо разменили адресе и договорили се да заједно радимо на материјалима, које је он поседовао.

Испоставило се да је Ј. В. Иванов прилично активан коресподент – слао је своје објављене радове и оне спремне за штампу на различите теме о историји рода и родног краја. Захваљујући њима сам, као додатак ономе што сам усмено чуо, раширио представе о ономе што раније уопште нисам познавао. **Примио сам к знању да је та словенска духовно-културна традиција, која је настала у далекој прошлости и трајала све до средине XX века, али, истина, под утицајем различитих околности постала је затворена и скоро мрачна, а сада нестаје јер је практично само Ј. В. Иванов носилац те традиције (што је, наравно, код мене изазвало додатну сумњу – таква чудна комбинација услова и околности).** Али заједно с Ј. В. Ивановим сам жалио што конкретна суштина и историјски значај талкавинства као појаве остају непроучени. **Између осталог, само из његових радова може се сазнати да је оно одиграло изузетно важну улогу у животу молдавских Русина.** Одређене новости су биле поражавајуће. Нисам имао времена да проверавам њихову тачност, зато сам држао за реч да талкавине помињу још славни летописац Нестор, анонимни аутор *Слова о Игоревом походу*, и да су у етимологији тог појма највероватније присутне речи у значењу русинских *толк* и *толока* (место сусрета, веће).

Нашу сарадњу је у међувремену прекинула моја болест с озбиљном операцијом и дуготрајним опоравком. Због тога се нисам срео с Ј. В. Ивановим за време његове друге посете Минску. Но чим сам се вратио на посао, одмах сам предложио молдавском колеги да се усредсредимо на „талкавинску Скоринијану”, да дамо некакав општи уводни коментар о њему познатој историји сачуваних рукописа, да за наш рад сачинимо копије најинтересантнијих и најважнијих страница и, пошто је њихов језик тешко разумљив за савременог белоруског или руског читаоца, да преве-

демо одговарајућа места на савремени руски језик. Ј. В. Иванов је то прилично брзо урадио и послао ми наручене материјале. Тако сам добио копије трију страница и превод двају фрагмената. Било је потребно анализирати и барем некако осмислити све то како бих савладао неповерење које је још постојало.

Колико је оно објективно или субјективно условљено – нека суде читаоци. Сада је мој задатак да представим конкретне резултате наше сарадње.

Почнимо од „историјских и идентификационих информација”:

„Ове текстове с делом породичне архиве наследио сам 1981. године од деде по оцу, становника села Нагорјани Ришканског рејона Молдавске Совјетске Социјалистичке Републике, Василија Константиновича Иванова (1906–1980). Са своје стране, он је наследио архив тридесетих година прошлог века од свог оца, Константина Тимофејевича Иванова (1881–1933) и деде по мајци Јакова Дмитријевича Ратара (1851–1930), становника села Нагорјани Бељског среза Бесарабијске губерније. Архив је био наследни, припадао је великим талкавинима Молдавије током много година и векова. Ј. Д. Ратар и К. Т. Иванов били су последњи велики талкавини Молдавске земље.”

Размотримо сада послате копије:

Снимак 1. Предња страна листа. Ту су две фигуре. Једна с леве стране – на фотелји-трону с круном на глави (то је велики та-

лкавин), а друга је с десне стране у нешто скромнијој фотелји, с капом и пером (то је Скорина). Управо су то једнозначно забележили скраћени натписи над њиховим главама - „велики талкавин Твердобој” и „Јурга Скорина Полоцки”. Између две слике налази се трећа – свежањ књига на малом постољу (не може се рећи да ли су то штампане или писане књиге). У оквиру испод цртежа налази се следећи текст:

„И беху Велики гласници Великог Ра-Тата на Великој Капи 4520. године Великих Дарова. И у Велике Расконе Нагарјане дође Великом Талквину Твердобоју од господара Велике Земље Молдавске и Сучавског и Сиретског краја Петруча Штехвана (ава?) веома вешт и искусан мајстор за штампање лепих књига Јурга Скорина Полоцки.”

Ј. В. Иванов објашњава да је поменути датум („4520. године Великих Дарова”) према талкавинском рачунању времена одговара 1452. години од рођења Христа.

У оквиру испод стоји натпис: „Велика Чира Сињава – гласници нашег Великог Ра-Оца на Великој Капи, сјајној и светлој.”

А ево основног текста који је за нас изузетно важан, јер се у њему поново појављује Скорина и конкретно описује разлог његовог боравка у молдавским земљама:

„И беше Јурга Скорина Полоцки у Великој Сучави и Земљи Молдавској јер га је из Прага позвала добра царица (владарка) Јелена Српска, вољена жена великог владара (цара) и господара Петра Стефановича. А она се зарекла (обећала) да ће штампати лепе и живе описе својих великих предака: Јована (Ивана) Бранковића, великог владара и господара српског, његових великих родитеља – Стефана Бранковића, великог владара и господара српског, и његову свету жену, велику владарку Ангелину Српску, и цео њен владарски род (Бранковића), које су понизили, оклеветали и окривили проклетци и бесни Турци.”

Наша сарадња се наставила. У фебруару ове године Ј. В. Иванов је дошао на Сајам књига у Минск и са собом понео оригинале оних текстова о којима ми је причао и писао. На тај начин сам добио могућност да их држим у рукама и видим својим очима. Емпиријско искуство, што би се рекло, давало ми је право да о откривеним рукописима говорим другима. То сам учинио три пута у мају на конференцијама (у Шчучину и Минску). Када су „земљу испуниле гласине”, многи познаници су почели да ме зову и за време сусрета да се распитују за „сензационални проналазак”. А ја сам наравно желео да имам што више доказа његове аутентичности.

Жанр ове публикације не дозвољава да се темељно размотре сви нови моменти, а тим пре да се детаљније прокоментаришу. Зато ћемо дозволити себи да се ограничимо за сада на одломке електронских писама власника ретких архивских материјала после његове посете Минску у фебруару ове године:

„Стигао сам да се пречешљам архив и успео сам, до овог тренутка, да нађем још три документа. Један представља наставак разговора Скорине и молдавске кнегиње Јелене Српске. Узгред, у њему се говори о победи Срба на Косову пољу захваљујући храбрости самог Вука Бранковића и непоколебљивости његових ратника. Други је о доласку Скорине 1520. године (!) у престоницу Молдавске кнежевине. Трећа је о хитном бекству Јурге Луке Франциска Скорине Полоцког из Прага у Молдавију 1550. године.”

А још и ово:

„Нашао сам вести о смрти Скорине у предању (нисам га још превео); ако се пренесе на календар према Христовом рођењу, то се догодило 22. септембра 1572. године у данашњим Ришканама; отприлике знам место гроба према документу и ономе

што ми је деда показао седамдесетих година. Узгред, тада је тамо стајао правоугаони надгробни камен с натписима и знаком Скорине – месец који покрива Сунце.”

Последње писмо Ј. В. Иванова садржи следеће:

„Постоји шест листова талкавинског летописа о боравку Скорине и његовој делатности у Молдавској кнежевини 1520., 1542. и 1550. године. Нашао сам такође и осам страница талкавинског предања *Путовања великог Јурге Полоцког по Великој Трајановој Земљи*. У њима се говори о делатности Скорине у Молдавији после 1550. године до септембра 1572. године, када је умро. А још имам неколико десетина листова копија, које сам урадио на основу оригинала, а које је, према сведочењу мојих рођака, одштампао Скорина у Молдавији. /.../ Иако нису оригинали, представљају примерке штампаних радова Скорине у молдавском периоду. Још нисам пронашао: 1. Сведочанства талкавинских летописа о сусрету Скорине и Ивана Фјодорова, првог источноруског штампара, у средњовековним Расконима недуго пре смрти Скорине. 2. Талкавинско предање о путовању Скорине на исток, у Свету земљу, у Персију и Индију! Почетком осамдесетих година држао сам их у својим рукама.”

***

Наравно, такве информације су пале као снег на главу у јуну или јулу који су обично топли. Покушајмо зато да објаснимо опште „метеоролошке услове”. И подсетимо се ипак познатих ствари од раније, истина, које нису сви приметили и на одговарајући начин узели у обзир. У првом реду због тога да бисмо се убедили да по својој природи то није „краљедворски рукопис”³⁹ ни „расонски идол”⁴⁰.

Пре тачно педесет година, А. В. Флоровски, реномирани истраживач наслеђа Скорине, поделио је своја размишљања овакве садржине: „Сада се пред истраживачима Скорине појавио

---

³⁹ Један од најпознатијих примера мистификације у словенској књижевности и фолклору. Рукопис су сачинили чешки филолог Вацлав Ханка и писац Јозеф Линда како би истакли богатство чешке народне поезије по коме она не заостаје за наслеђем других народа. Рукопис је назван по месту где је пронађен – Двур Карлове над Лабом. – прим. прев.

⁴⁰ Стари пагански идол, који су рониоци случајно пронашли у реци Дриси 2011. године. Претпоставља се да се такође ради о мистификацији. – прим. прев.

нови неочекивани задатак – да се осмисли и истражи нови налаз, који је за сада загонетка. Ствар је у томе да су 1960. и 1962. године научницима постали доступни нови веома кратки записи о Скорини, у којима се он назива „secretaries regis Datie” или „Daciae” /.../ Желео бих да истакнем да ми је још од 1937. године познато ословљавање Скорине као секретара краља „Дакије” („Daciae”, варијанту „Datie” нисам знао). Али тада није било одговарајуће време да се тај документ објави. Чекао сам да га објави човек, који га је и открио. Ради се о томе да ми је једном у јесен 1937. године професор Еторе ла Гата показао у библиотеци Карловог универзитета рукопис кратког чланка, за који му је предложено да се објави у часопису *L' Europa Orientale*. И професор ме је тада питао да ли су у штампи познати падовански акти који се наводе у том чланку. Међу текстовима, са којима сам ту морао летимице да се упознам, налазио се и раније непознат текст који је упућивао на оно што нас сада интересује. Мислио сам да ће у најскорије време тај акт бити објављен, тако да се ни у једном од својих радова о Скорини у периоду између 1938. и 1946. године нисам позивао на тај документ, јер сам сматрао да приоритет треба да има онај ко је пронашао тај материјал. Међутим, тај акт је толико привукао моју пажњу, те сам преузео мере да добијем информације и осмислим тај изузетно занимљив проналазак.”

Нажалост, и та верзија, и њени носиоци, и наслов часописа, који је предложио да објави „изузетно интересантан” материјал чувеног италијанског слависте Етореа ла Гате, нестали су из видокруга науке о животу и делу Скорине. Не налазимо их ни у енциклопедијском речнику, а ни у другим издањима.

Са своје стране можемо само да додамо нешто у вези са материјалима Ј. В. Иванова: Дакија (лат. *Dacia*) провинција је коју је Трајан припојио Римском царству на самом почетку II века наше ере. Њене границе (Прут, Тиса, Дњестар, Дунав, Карпати...) укључивале су и знатан део савремене Румуније и Молдавије, укључујући и северо-западни погранични део према Румунији, где се налазе Ришкани, као и део Србије. Тако да се, иако није баш једноставно, крајеви ипак подударају.

И уопште, потврђује се заснованост пословице: **„Живимо у време када Истина више није сакривена од људи. Али сада се људи крију од ње.”** Хтео бих зато да завршим предлогом: Хајде да се не кријемо од Истине!

(с руског превео: Стефан Милошевић)

Ivan Carota
HAS SKORINA EVER BEEN TO MOLDAVIA?

Abstract

The famous personality of Belarus Gorgij Francisk Skorina is the subject of the ongoing research in this country. Among other things, the great confusion caused that significant individuals in the fate of Skorina were representatives of the Serbian lineage of Branković, who ruled Moldova. Serbs and Moldova - impossible!

Keywords:

Gorgij Francisk Skorina, Moldova, Serbs, Orthodoxy